

Andrei Zelenski

KITARAKOULUT ALKEISOPETUKSEN TYÖKALUINA

KITARAKOULUT ALKEISOPETUKSEN TYÖKALUINA

Andrei Zelenski
Opinnäytetyö
2011
Musiikin koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Kulttuurialan yksikkö, Musiikin koulutusohjelma

Tekijä: Andrei Zelenski
Opinnäytetyön nimi: Kitarakoulut alkeisopetuksen työkaluina
Työn ohjaaja: Jouko Tötterström
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2011 Sivumäärä: 30

Opinnäytetyössäni perehdyn klassisen kitaran alkeisopetuksen näkökulmasta kahteen keskeiseen suomalaiseen kitarakouluun. Nämä ovat F. Thamaratnamin ja A. Wilkusten *Vivo kitara* (Otava) ja K. Jämbäckin *Kitarakoulu 1/3, Klassisen kitaransoiton peruskurssi* (WSOY). Haastattelin työtäni varten oppikirjojen tekijöitä Andrzej Wilkusta ja Kari Jämbäckkiä. Työssäni esittelen nämä teokset ja pyrin valaisemaan niiden käyttöä alkeisopetuksessa.

Kitarakoulu 1/3 on kronologisesti etenevä alkeiskitarakoulu, joka on suunnattu jo kouluiän saavuttaneille lapsille. Kirjassa olevat harjoitukset ja kappaleet muodostavat jatkumon, joka vaikeutuu ja rikastuu vaiheittain. *Kitarakoulu 1/3*:een on liitetty myös opettajalle suunnattu osio, jossa kerrotaan muun muassa kuuden ensimmäisen oppitunnin sisällöstä ja toteuttamisesta. Ohjeet ovat haastattelun perusteella vain suuntaa antavia.

Vivo kitara on värikäs ja lapsen mielikuvitusta ruokkiva kitarakoulu, joka on puolestaan suunnattu alle kouluikäisille lapsille. Siinä on käytetty paljon mielikuvia, ja kirja on kuvitettu merimiesaiheiseksi. Kirjassa seikkailee merimiehiä ja merirosvo. Kuvitus on kaunis ja lapsenmielinen. Kirjassa on jonkin verran leikkejä sekä väritys- ja piirustustehtäviä, joiden avulla lapsi oppii kitaransoittoon liittyviä perusasioita. Tällaisen oheismateriaalin käyttäminen näyttää ratkaisevasti edistävän lasten soittotaitoa.

Kitarakoulujen tekijät kuvailivat omia pedagogisia näkemyksiään ja metodeitaan. He kertoivat tarpeestaan laatia oma kitarakoulu muun muassa tarpeeksi helpon alkeismateriaalin puutteen vuoksi. Jämbeck kertoi esimerkiksi ottaneensa sävellyksissään huomioon, että sopivilla sävellajeilla on keskeinen rooli alkeiskitarahjelmistossa. Hän oli löytänyt Annalan ja Juvosen Klassisen kitaran etydihakemiston perusteella alkeisetydiä käytetyimmät sävellajit. Wilkus puolestaan kertoo pyrkineensä *Vivo kitaraa* luodessaan siihen, että kirjasta tulisi luonteva jatko musiikkileikkikoululle, jossa lapset ovat mahdollisesti käyneet ennen kitaransoiton aloittamista.

Asiasanat: alkeisopetus, kitara, musiikki -- opetus, mielikuvitus, pedagogiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue

Author(s):	Andrei Zelenski
Title of thesis:	Guitar Schools as Tools of Elementary Instruction of Classical Guitar
Supervisor(s):	Jouko Tötterstöm
Term and year when the thesis was submitted:	Spring 2011
Number of pages:	30

My thesis concentrates on two Finnish guitar schools that are being used in the teaching of classical guitar at the moment. I have chosen the following books: F. Tharmaratnam and A. Wilkus, *Vivo kitara* (Otava) and K. Jämbäck *Kitarakoulu 1/3. Klassisen kitaransoiton peruskurssi* (WSOY). Further I have interviewed two guitar books authors, Andrzej Wilkus and Kari Jämbäck. In my thesis I present these guitar schools and try to explain their use in the elementary instruction of classical guitar.

Kitarakoulu 1/3 is a guitar school for learning the basics. It is meant for school-aged beginners. The exercises and pieces are connected with a technical idea and they become gradually more and more complicated. *Kitarakoulu 1/3* also includes instructions for the first six lessons for the teacher. In interview it came out that these instructions are indicative.

Vivo kitara is a guitar school which is colourful and feeds the child's imagination. It is directed to children under school-age. The book includes lot of pictures and exercises. The illustrations are beautiful and apt for small children. There are some games as well as colouring and drawing tasks with the help of which children learn the basics of the classical guitar. The tasks like these seem to be acquiring to children's guitar playing skills.

The guitar school authors talked about their need to get together material that is sufficiently easy. For example, Wilkus said that his aim in writing *Vivo kitara* was that it might serve as a natural follow-on after music playschool. The authors also discussed their own pedagogical views and methods.

Keywords: elementary instruction, guitar, music teaching, imagination, pedagogics

SISÄLTÖ

1 Johdanto.....	6
2 Vivo kitara.....	7
2.1 Vivo kitaran esittely	7
2.2 Andrzej Wilkuksen haastattelu	10
3 Kitarakoulu 1/3. Klassisen kitaransoiton peruskurssi.....	16
3.1 Kitarakoulu 1/3. Klassisen kitaransoiton peruskurssi.....	16
3.2 Kari Jämbäckin haastattelu	20
4 Pohdinta	25
LÄHTEET	27
LIITTEET	28

1 Johdanto

Pyrin opinnäytetyössäni perehtymään suomalaisiin kitarakouluihin, joita käytetään tällä hetkellä klassisen kitaran alkeisopetuksessa. Olen valinnut tähän työhön kaksi kitarakoulua: F. Thamaratnam, A. Wilkus, *Vivo kitara* (Otava), ja K. Jämbäck; *Kitarakoulu 1/3. Klassisen kitaransoiton peruskurssi* (WSOY). Koska kitarakoulujen päätavoite on sama, eli oppia soittamaan kitaraa, haluan selvittää, millä tavalla nämä koulut pyrkivät tavoitteeseensa. Selvitän asiaa perehtymällä kitarakoulujen sisältöön ja opetusmetodeihin. Tekijöiden haastattelujen avulla valotan kitarakoulujen syntymisprosessia. Valitsin nämä teokset, koska halusin vertailla vain nykypäivän kitarakouluja, Suljin siis kaikki vanhemmat kitarakoulut pois työstäni. Käytän molempia kitarakouluja omassa työssäni kitaransoitonopettajana.

Opetusmateriaali on hyvin tärkeää opetustyössä. Tämän työn tavoitteena on ymmärtää entistä paremmin kitarakoulujen kappalevalintoja ja kitaransoittoon liittyviä teknisiä ohjeita. Haluan selvittää kitarakoulujen tekijöiden pedagogiset lähestymistavat. Kuvaavatko kitarakoulut tekijöiden omaa opetustyötä? Miten he ovat päätyneet koulujen sisältöihin? Koska valitsemani kitarakoulut ovat opetusmetodiltaan erilaisia, haluan myös hieman pohtia näiden kahden kitarakoulun rinnakkaiskäyttöä opetustyössä. Tukevatko teokset toisiaan vai päinvastoin? Tekijät ovat itse säveltäneet ja sovittaneet osan kitarakoulujen kappaleista. Haluan myös selvittää, miksi tekijät halusivat säveltää uusia kappaleita/etydejä ja tehdä sovituksia kappaleista ja mihin he pyrkivät töillään.

2 Vivo kitara

Tässä luvussa esittelen *Vivo kitara* -kirjan. Pysin esittelyssä kiinnittämään huomiota sekä koulun sisältöön että ulkoasuun. Näiden esittelyjen tarkoituksena on perehtyä kitarakoulujen lähestymis- ja etenemistapaan kitaransoiton alkeissa. Haastattelun avulla selvitän tekijän ajatuksia kirjasta, kirjan rakenteesta ja opetusnäkemyksistä.

2.1 Vivo kitaran esittely

”*Vivo kitara* on syntynyt halusta auttaa aloittelevia pikkukitaristeja matkalla musiikin rikkaaseen maailmaan. Kirja on tarkoitettu 6–9-vuotiaille vasta-alkajille kitaransoiton perustaitojen omaksumiseen.” (Tharmaratnam & Wilkus 2005, 3.) Näin aloittavat *Vivo kitara* -kirjan tekijät kirjan alkusanat. Kirjan etukansi kuvastaa koko kirjan yleisilmettä. Kannessa on kitara aaltojen keskellä aivan kuin lautta tai laiva. Kitaran kannella seilaavat kirjassa esiintyvät hahmot. Kirjan kantava teema on meri ja merenkäynti. Jo kannessa esitetyt hahmot liittyvät kiistatta merenkäyntiin. Merimiehet, laivan kapteeni ja papukaija seikkailevat kirjan alusta loppuun saakka. Myöhemmin kirjassa hahmot saavat omat soittotekniset roolit, esimerkiksi laivan kapteeni on oikean käden peukalo.

Etukannen väritys on hyvin lempeä, vaikka aallokosta päätellen merenkäynti onkin kova. Kannen aallot ovat kuin lapsen piirtämät. Kitarasta on kuitenkin silmiinpistävä tarkka valokuva, josta pystyy erottamaan pienimmätkin yksityiskohdat. Tällaisesta tarkkuuskontrastista syntyy mielikuva siitä, että taru on osa todellisuutta.

Opetus alkaa improvisaatioleikillä. Aukeaman kokoinen meriaiheinen piirros toimii improvisaation lähteenä. Tässä vaiheessa voidaan opetella kitaran osia ja etsiä erilaisia ääniä kitarasta. Myös Pim-papukaija esittelee itsensä. Se on kirjan viisas hahmo, joka antaa oppilaalle ohjeita harjoitusten ja kappaleiden yhteydessä. Papukaija toimii siis opettajan apulaisena, joka kulkee oppilaan mukana myös kotiin. Kirjan tekijät kertovat alkusanoissaan, että mielikuvitushahmojen tärkeimpänä tehtävänä on auttaa lasta eläytymään

seikkailuihin sekä kannustaa soittamaan, laulamaan ja ratkomaan musiikki-tehtäviä (Tharmaratnam & Wilkus 2005, 3).

Improvisaatioleikin jälkeen on vuorossa hyvän soittoasennon hakeminen ja kitaran osien opettelu. Tässäkin käytetään mielikuvia. Pim-papukaija pyytää kuvittelemaan, että oikean käden peukalo on laivan kapteeni ja muut sormet ovat merimiehiä.

Kun kitaran on tutustuttu vähän tarkemmin, seuraa aavistuksen verran rajatumpi improvisaatiokappale, joka käsittelee mennyttä kesää. Kappaleen nimi on *Kesämuistoja*. Siinä käytetään erilaisia äänimaailmoja, jotka syntyvät helposti kitaralla. Kannen koputus kuvastaa yltyvää vesisadetta, satulan takaa kielten soittaminen linnunpoikasten piipitystä, matalan E-kielen soittaminen peukalolla ilman tarkkaa rytmiä ukkosta ja niin edelleen. Elementtien järjestystä saa vaihtaa vapaasti. Leikin aikana oppilas oppii yksinkertaisia soittotapoja, pyrkii ylläpitämään opittua hyvää soittoasentoa ja pääsee näiden lisäksi myös kertaamaan aiemmin opitut kitaran osat. Leikki kehittää oppilaan mielikuvitusta ja antaa mahdollisuuden pukea leikit ja oman mielikuvituksensa musiikilliseen muotoon kitaran kautta.

Seuraavaksi opetellaan rytmejä. Neljäsosa- ja kahdeksasosarytmit opetellaan sanarytmien avulla. Ensin oppilaan on kyettävä pitämään puhe- ja soittopulssia yllä helpon lorun avulla, jossa soitetaan vapaalla kielellä ja lausutaan lorua yhtä aikaa. Kahdeksasosat opetellaan samalla tavalla, mutta eri lorulla. Tämän rytmiopin rinnalla oppilaan tulee oppia vuoronäppäily, joka on kitaransoitossa hyvin tärkeä soittotekniikka. Pim-papukaija esittelee tämän tekniikan sivun yläreunassa ohimennen. Enemmän painotetaan sanarytmien oppimista. Sivun alareunassa esiintyy ensimmäistä kertaa nuottiviivasto, jossa on yksinkertainen kappale. Nuottiin ei kuitenkaan kovin tarkasti perehdytä vaan tässä vaiheessa keskitytään enemmän rytmeihin. Oppilasta aktivoidaan myös rytmeihin liittyvillä piirustuksilla. Oppilas voi myös itse piirtää ja kirjoittaa omia sanarytmejä.

Aarresaari on leikinomainen kappale:

”Viidentenä päivänä, vaik on aamuhämärä
näky laivan edessä aarresaari vedessä.
Sinne laiva suunnistaa, mitä siellä nähdä saa?
Keksiä voi jokainen ikioman aartehen.”
(Ollaranta teoksessa Tharmaratnam & Wilkus 2005, 13.)

Kappale soitetaan neljällä ylimmällä vapaalla kielellä vuoronäppäilyä käyttäen. Tämä kuvastaa aarrejahtia. Lopuksi Pim-papukaija opettaa Bartok-pizzicaton, joka puolestaan kuvastaisi aarrearkun aukeamista. Pim-papukaija kyselee, mitä aarrearkussa on, ja myös pyytää piirtämään aarteen. Tässä oppilas oppii leikin kautta vuoronäppäilyn eri kielillä eli kieltenvaihdon ja aivan uuden Bartok-pizzicato -tekniikan. Soittoleikin päätteeksi aarteen piirtäminen toimii palkintona aktiivisesta aarrejahdistista ja soittoharjoittelusta. Opettajalla on suuri merkitys tässäkin osiossa. Ei ole ollenkaan sama, miten leikkiin johdattelevan runon lausuu ja miten kieltenvaihtoharjoitus etenee.

Tähän asti kirjassa on tutustuttu kitaraan ja yksinkertaisiin rytmeihin erilaisten leikkien, loruja ja kuvien avulla. Varsinaista nuottikuvaa ei oppilaalle ole vielä esitelty kuin ohimennen. Kuitenkin oppilas osaa jo nuottikirjoituksesta joitakin perusasioita, kuten nuottiarvot ja ylipäänsä sen, mikä on nuotti. Kitaran vapaita kieliä on soitettu monessa eri harjoituksessa, mutta täysin ilman nuotteja. Soitto on tähän asti perustunut vain avustaviin merkintöihin. Näistä nuotinlukua eniten helpottava ja kuvastava on ympyröity numero, joka kuvastaa soitettavaa kieltä. Näitä merkintöjä tarvitaan seuraavissa luvuissa, joissa opetellaan nuotteja ja nuotinkirjoitusta.

Vivo kitara lähestyy nuotteja noppapelin avulla, joka onkin erittäin inspiroiva lähestymistapa nuoria oppilaita ajatellen. Noppa on oiva vapaiden kielten opetusväline, koska kitarassa on kuusi kieltä ja nopassa kuusi silmäpintaa. Tässä pelissä on paljon uusia asioita nuotinluvun edistämiseksi. Nuottiviivasto, nuottiaivain, tahtiosoitus, rytmi ja nuottien sävelkorkeudet – nämä asiat opettaja käy läpi oppilaan kanssa ennen pelin aloittamista.

Peliin on kirjoitettu kuusi erilaista lorua, jokaiselle kielelle omansa. Kunkin kielen sanarytmisen loru käsittelee jotakin eläinhahmoa. Esimerkiksi 1. kielen (E-kielen) loru on ”E-ta-na jo liik-kuu” ja 2. kielen (H-kielen) loru on ”hei-nä-sirk-ka loik-kaa” (Tharmaratnam & Wilkus 2005, 14). Tässä oppilas oppii kielen nimen lorun ensimmäisen kirjaimen avulla ja saattaa kutsua 1. kieltä etana-kieleksi ja 2. kieltä heinäsirikka-kieleksi ja niin edelleen. Kaikista pelissä esiintyvistä eläinhahmoista on piirretty kauniit kuvat, joita oppilas voi katsella. Kuvat auttavat oppilasta muistamaan kieliin liitetyt hahmot. Peliin on kirjoitettu myös hyvin yksinkertaiset säännöt. Tällainen leikkimielinen oppimistapa on oppilaille mielekäs. Peliä voi pelata opettajan kanssa tunnilla tai jopa vanhempien tai sisarusten kanssa kotona. Peli ei vaadi vanhemmilta musiikillista erityisosaamista.

Kitarakoulu etenee siten, että ensin opetellaan hallitsemaan vapaat kielet vuoronäppäilyä käyttäen. Vasemman käden sormet tulevat kappaleisiin mukaan yksi kerrallaan. Jokaiselle opitulle nuotille on varattu omaa ohjelmistoa. Vasemman käden sormien käyttöön perehdytään rauhallisessa tahdissa sekä tuttujen että tarkoitukseen sävellettyjen kappaleiden avulla. Ohjelmiston rinnalla kulkee kuitenkin koko ajan erilaisia mielikuvia, ja kappaleet on höystetty kauniilla kuvilla, jotta oppilaan mielikuviutus saisi mahdollisimman paljon virikkeitä. Merimiesaihe säilyy, ja vasemman käden sormet ovat edelleen merimiehiä. Aluksi sormia käytetään vain yksitellen, ja vasta myöhemmin tulevat kappaleet, joissa on käytössä esimerkiksi kolme sormea. Musiikin teorian tuntemus ja nuotinlukutaito karttuvat pienillä hauskoilla leikeillä ja lisätehtävillä siellä täällä kirjan edetessä.

2.2 Andrzej Wilkuksen haastattelu

Andrzej Wilkuksen haastattelun tein Helsingissä maaliskuun 12. päivänä, 2010. (Liite 1.2.) Aiheena oli *Vivo kitara*, Andrzej Wilkuksen ja Fiona Tharmaratnamin yhteistyönä luotu kitarakoulu.

Vivo-kirja kuuluu Vivo-perheeseen, joka koostuu kuudesta vastaavanlaisesta koulusta eri soittimille. Kirjasarjan kustantaja halusi, että jokaisessa kirjasarjan

kirjassa olisi yhteinen graafinen puoli ja muutama yhteinen kappale. Muun sisällön suhteen tekijät saivat hyvin vapaat kädet, Wilkus kertoo.

Vivo kitarassa olevat kappaleet ovat valikoituneet kirjaan sillä perusteella, että kappaleet ovat pääsäännöllisesti klassista musiikkia, mutta myös muut tyylilajit ovat edustettuna. Kappaleet valittiin ennen kaikkea niin, että jokainen kappale olisi mahdollista laulaa solmisoiden. Valittiin siis sellaiset kappaleet, jotka lapsi pystyy ainakin teoriassa laulamaan. Oman lauluäänänen tuottaminen on koko ajan läsnä, toteaa Wilkus. (12.3.2010, haastattelu.)

Kirjassa on paljon Wilkuksen omia kappaleita ja sovituksia. Wilkus kertoo (12.3.2010, haastattelu), että niitä on yksinkertaisesti ollut aina hauska tehdä. Pidän kuitenkin hyvin tärkeänä, että oppilaat saadaan maailmanmusiikin pariin. Maailmanmusiikilla tarkoitan Mozartia ynnä muita sellaisia. Kitaristit elävät helposti Sor- ja Giuliani- maailmassa. On tärkeää, että oppilaat tuntevat Mozartin tyyppiset suuret nimet, ja on tärkeää että soitetaan esimerkiksi Mozartin kappaleita, vaikka se ei kovin keskeistä kitaramusiikkia olekaan. Tätä kautta kitaristit kuuluvat samaan perheeseen muiden soittimien kanssa. Jousisoittajathan soittavat orkesterissa jo hyvin nuorina, ja kitaristit kulkevat helposti omia polkujaan.

Vivo kitarassa olevien kappaleiden valintaa Wilkus ei pitänyt kovinkaan suurena tai vaikeana asiana. ”Kun olin aloitteleva opettaja, yritin tehdä jokaiselle oppilaalle oman kappaleen tai oman sovituksen jostakin kappaleesta, muutaman oppitunnin välein. Olen ollut aina kiinnostunut uusien kappaleiden luomisesta. Minulle oli kertynyt siis satoja pikkukappaleita ja sovituksia. Oli melko helppoa istua ja katsoa mitä niistä löytyy.” (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Wilkus kertoo *Vivo kitaran* syntyyn johtavista syistä, että aivan pienille lapsille suunnattuja suomalaisia kitarakouluja ei ennen *Vivo kitaraa* ollut muita kuin Colour strings -metodin mukainen kitarakoulu. Kaikki muut kirjat, jotka olivat markkinoilla siinä vaiheessa, olivat vakavamielisempiä ja vähän isommille oppilaille suunnattuja. Wilkus ja Tharmaratnam halusivat luoda kirjan alle

kouluikäisille oppilaille. Syy pienille lapsille suunnatun kitarakoulun tekemiselle oli ennen kaikkea tarpeeksi helpon ohjelmiston puute. (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Wilkus kertoo, että suomalaiset ja ulkomaalaisetkin perinteiset klassiset kitarakoulut, paitsi Colour strings, lähtevät hyvin teknisestä tavasta mieltää kitara. Näissä kouluissa ei hänen mielestään oteta korvaa ja soiton aktiivista kuuntelua mukaan tarpeeksi ajoissa. Kitara on Wilkuksen mielestä soitin, jota ei voi soittaa ilman korvaa. (12.3.2010, haastattelu.)

Vivo kitarassa Wilkus ja Tharmaratnam ovat tavoitelleet sitä, että lapselle musiikkileikkikoulusta tutut asiat jatkuisivat ensimmäisillä soittotunneilla ja instrumentin mukaantulo olisi sujuvaa. Esimerkkinä Wilkus kuvailee seuraavanlaista tilannetta: On paljon lapsia, jotka ovat käyneet musiikkileikkikoulun ja pystyvät laulamaan ja soittamaan kannelta ilman nuotteja korvakuulolta. Nämä lapset saattavat joutua ensimmäisellä kitaratunnilla täysin uuteen tilanteeseen, jos lähestymistapa on liian teoreettinen. Tämänkaltainen lähestymistapa on täysin vieras verrattuna siihen, mihin pieni oppilas on musiikkileikkikoulussa tottunut. Wilkus ja Tharmaratnam halusivat saada käyttöön ne taidot, joita lapsilla jo on, ja sen ohjelmiston, joka pienille oppilaille on jo tuttua. ”Lähdettiin tekemään kirjaa sellaisille lapsille, jotka ovat käyneet muskarin (musiikkileikkikoulu) tai tuntevat suomalaista kansanmusiikkia jonkun verran.” (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Vaikka *Vivo kitara* on tehty pienille lapsille, voivat sitä soittaa myös vanhemmat oppilaat. Kirja sisältää aavistuksen vakavamielisempiä kappaleita esimerkiksi Mozartilta ja Schubertilta. *Vivo kitara* ei Wilkuksen mielestä ole varsinainen kitarakoulu. Sitä ei hänen mielestään ole tarkoitus edetä soittotunneilla kronologisesti sivu sivulta eteenpäin. Kirjassa voi hyvinkin vapaasti hyppiä osiosta toiseen. Kirjan voi aloittaa vaikka keskeltä tai käyttää vain joitakin osioita vaikka kamarimusiikkiosiota tai joululauluja ja niin edelleen, toteaa Wilkus. *Vivo kitarassa* on niin paljon ohjelmistoa, että kukaan ei ehdi soittaa tai käydä oppilaansa kanssa kirjan kaikkia kappaleita. Usein käy niin, että jos opetus aloitetaan *Vivo kitaralla*, yleensä jo toisen lukuvuoden aikana aletaan soittaa

muuta ohjelmistoa. Wilkuksen mielestä *Vivo kitaran* rinnalla voi käyttää mitä tahansa muuta materiaalia. (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Wilkuksen opetusnäkemysten mukaan kirjan käytössä on huomioitava se lähtökohta, että oppilaalla on oltava kaksi oppituntia viikossa: oma soittotunti ja kamarimusiikkitunti. Kirjan soolo- ja kamarimusiikkiosiot on tarkoitettu käytettäväksi rinnakkain heti, kun oppilas on siihen taitojensa puolesta kykenevä. Kamarimusiikkiosuuteen haluttiin mahdollisimman paljon erilaisia kappaleita: kevyttä, rokkimaista, perusklassista ja vähän nykymusiikkiakin. Ohjelmiston runsaus perustuu ajatukseen, ettei kaikkien tarvitse soittaa kaikkea, koska kaikki eivät pidä samoista kappaleista. Haluttiin, että jokainen löytää itselleen jotakin, kertoo Wilkus. (12.3.2010, haastattelu.)

Vivo kitara antaa oppilaalle erilaisia soittoteknisiä valmiuksia. Oppilas oppii alkeisarpeggiosoittoa ja vuoronäppäilyä, vaikka kirjassa sitä ei painotetakaan mitenkään näkyvästi. Teknisiin valmiuksiin kuuluu myös sykkeen ylläpito ja sykkeessä soittaminen. Kamarimusiikkiosuus on juuri siihen tarkoitettu, Wilkus kuvailee. (12.3.2010, haastattelu.)

Vivo kitarassa silmiinpistävä asia on se, että alussa on monta kappaletta, jossa ei vasenta kättä tarvita ollenkaan. Tämä johtuu siitä että Wilkus lähestyy kitaraa vähän samalla tavalla kuin jousisoittajat lähestyvät omaa soitinta. Wilkus on tutustunut jonkin verran jousisoittimien alkeisopetukseen, ja siellä soitetaan hyvinkin pitkään vapaita kieliä. Perusäänen saaminen ja hyvän soitto-asennon omaaminen ovat hyvin tärkeitä. Näiden löytymisen jälkeen Wilkuksen mielestä vasemman käden mukaan tuleminen ei ole kovin iso asia. (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Wilkus haluaa opettaessaan saavuttaa tietyt asiat ennen kuin alkaa opettaa vasempaan käteen liittyviä asioita. Hän haluaa, että oppilas osaa pitää kitaraa sylissään niin, että hänen ei tarvitse koskea käsillään kitaraan ollenkaan. Apuna Wilkus käyttää liukuesteita ja pyrkii luomaan oppilaalle mielikuvia hyvästä soittoasennosta. Vasta sen jälkeen on oikean käden vuoro. Hän pyrkii asettamaan oppilaan käden niin, että se on luontevasti kitaran ääniaukon

tietämällä. Wilkus huomioi opettaessaan jo heti alusta äänenlaadun, koska hän haluaa lapsen tietävän, miten pitää näppäillä saadakseen tietynlaisen tai sävyisen äänen kitarasta. (12.3.2010, haastattelu.)

Vasemmalla kädellä lapsen pitää pystyä soittamaan yksi painettu ääni kerrallaan. Ensimmäiset kappaleet on rakennettu niin, että jokaisen painetun äänen välissä on aina vapaa kieli. Myöhemmin tulevat siirtymiset kieliltä toisille. Kaikessa soittamisessa on oltava legatoajatus mukana. Varsinainen legato ei kuulu perustaso 1:een, Wilkus huomauttaa. (12.3.2010, haastattelu.)

Vivo kitarassa on paljon kuvitusta. Meistä hyvin moni muistaa vielä oman aapisensa ja siihen piirretyt kuvat, tässä toteutuu se sama asia, Wilkus (12.3.2010, haastattelu.) huomauttaa. Kirjassa olevat kuvat ja tehtävät ovat lähes kaikki Wilkuksen ja Tharmaratnamin keksimiä. Kirjan kustantaja halusi, että kaikissa *Vivo*-perheen osissa olisi yhtenevä visuaalinen puoli, joten *Vivo kitarassa* on sama kuvittaja kuin muissakin *Vivo* kirjoissa. Hän on toteuttanut kuvituksessa Wilkuksen ja Tharmaratnamin ideat. (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

”Mistä johtuu auringonnousu? Siitä, että maa pyörii. Mitä se tarkoittaa?” Wilkus on vakuuttunut siitä, että lapsi soittaa työn alla olevan kappaleen mieluummin, jos kappaleen aihetta on pohjustettu. Kuvituksen kautta oppilaan on helpompi omaksua uusia asioita. Lisäksi kuvitus toimii myös opettajan apuvälineenä, hänen opettaessaan oppilaalle asioita, jotka eivät suoranaisesti liity kitaransoittoon. Soitonopettaja ei opeta tietenkään pelkästään soittoon liittyviä asioita, vaan on esimerkillään paljon muutakin. (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Wilkuksen mielestä kitaran soittaminen on lapselle aina leikkiä ja sen pitää olla hauskaa. Sen takia kirjassa on erilaisia rytmileikkejä ja muita virikkeitä. Opettaessaan Wilkus pyrkii kiinnittämään lapsen mielenkiinnon johonkin mielikuvitukselliseen asiaan kirjasta tai lapsen omasta mielikuvituksesta. Lapsi itse keksii, miksi se on hauskaa. (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Esimerkiksi Wilkus ottaa kirjassa olevan *Paloauto* -kappaleen. *Paloauto* -kappaleen säestys on Wilkuksen mielestä melko onnistunut. Kappale on duetto, joka soitetaan opettajan kanssa. Oppilaan soittama melodia on melko ”kiltti”, jos ajattelee, että on kyseessä paloauto. Oppilas harjoittelee kappaleen kotona ja sen jälkeen soittaa kappaleen tunnilla. Kun opettaja liittyy soittamaan omaa stemmaansa, joka koostuu voimakkaasti dissonoivista pariäänistä (pieni sekunti) ja on sijoitettu rytmisesti iskujen heikoille tahdinosille, oppilaalle tulee sellainen olo, että opettaja on ”hullu”, nauraa Wilkus. Tämä saattaa toimia monelle lapselle palkintona soittamisesta. Tällainen on paitsi hauskaa, tämä myös lähentää oppilasta ja opettajaa. Leikin kautta opettaja luopuu omasta auktoriteetistaan tietoisesti, jotta saavuttaisi korkeamman auktoriteetin myöhemmässä vaiheessa.” (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

Oppilaat oppivat toisiltaan todella paljon, mahdollisesti enemmän kuin opettajaltaan. Esimerkiksi jos opettaja on huomauttanut tunneilla useita kertoja jostain asiasta tuloksetta, saattaa kaverin huomautus samasta asiasta tuottaa valtavia tuloksia asian suhteen. Tämän takia Wilkus pitää kamarimusiikkia ja kamarimusiikkitunteja erittäin tärkeinä osina opetustyötä. Kamarimusiikkitunti on sosiaalinen tapahtuma, jossa opettaja voi pyytää oppilaitaan soittamaan myös soolokappaleita ja kehottaa oppilaita antamaan palautetta toisilleen (myös positiivista palautetta). (Wilkus 12.3.2010, haastattelu.)

3 Kitarakoulu 1/3. Klassisen kitaransoiton peruskurssi

Tässä luvussa esittelen Kari Jämbäckin *Kitarakoulu 1/3* -kirjan. Pyrin esittelyssä kiinnittämään huomiota sekä koulun sisältöön että ulkoasuun. Tämän esittelyn tarkoituksena on perehtyä kitarakoulujen lähestymis- ja etenemistapaan kitaransoiton alkeissa. Haastattelun avulla selvitan tekijän ajatuksia kirjasta, kirjan rakenteesta ja opetusnäkökymyksistä.

3.1 Kitarakoulu 1/3. Klassisen kitaransoiton peruskurssi

Kitarakoulu 1/3:n etukansi on tehty tyylikkään värikkääksi. Modernissa kuvituksessa on käytetty musiikillisia aiheita kuten nuotteja ja nuottiavaimen osia.

Esipuheessa K. Jämbäck kertoo oleelliset asiat kirjan käytöstä, kuten sen, kuinka oppikirjassa kannattaa edetä. Jämbäck kertoo, että kirjan jokainen aukeama on suunniteltu yhdeksi kokonaisuudeksi, jonka perusteellinen läpikäyminen on palkitsevaa ja motivoivaa (Jämbäck 2002a, 5).

Kitarakoulu 1/3:een on liitetty lisävihko, johon on kirjoitettu varsinaisessa kitarakoulussa esiintyvien kappaleiden ja harjoitusten säestysnuotteja, joita opettaja voi tarpeen mukaan soittaa oppilaan kanssa duona. Lisävihkossa on myös lisämateriaaliosio, jossa on lisää ohjelmistoa *Kitarakoulu 1/3*:een. Lisävihkon loppupuolella on mielenkiintoinen Opettajalle-osio, jossa kirjan tekijä antaa erittäin tarkat ohjeet sekä oppikirjan käytöstä että varsinaisen oppitunnin kulusta.

Oppilaan näkökulmasta ensimmäinen oppitunti etenee kitarakoulun varsinaisessa niteessä puolentoista aukeaman verran. Ensimmäiselle sivulle on piirretty kuuden kuvan kuvasarja kitaristipojasta. Ensimmäisessä kuvassa ilman kitaraa oleva poika istuu ryhdikkäästi tuolilla selkä suorana, molemmat jalat maassa. Toisessa ja kolmannessa kuvassa pojan vasemman jalan alle on asetettu pedaali. Neljännessä kuvassa pojalla on kitara oikeaoppisesti sylissä.

Kaksi viimeistä kuvaa ovat pojan käsistä. Kuvista näkee sormien ja ranteen oikeat asennot.

Seuraavan aukeaman aikana on tarkoitus oppia oikean ja vasemman käden asennot. Sivuille on jätetty runsaasti tyhjää tilaa käsien piirtämistä varten. Lisävihon ohjeistuksen mukaan piirroksiin pitää nimetä jokainen sormi. Oppilaan itse tekemät piirrokset ja merkinnät toimivat opetusmateriaalina tulevia soittoharjoituksia ja tehtäviä varten. Aukeaman visuaalinen ilme on hyvin selkeä ja mahdollisimman yksinkertainen.

Opettajalle-osiossa annetaan opettajalle tarkat ohjeet siitä miten kuusi ensimmäistä oppituntia pitää viedä läpi. Ohjeessa kerrotaan, mitä asioita oppilaalle pitää opettaa ja miten. Jokaisen oppitunnin opetettavat asiat on listattu toteuttamisjärjestyksessä ranskalaisin viivoin otsikon alle. Esimerkiksi ensimmäisen soitto-tunnin aiheena on hyvän soittoasennon etsiminen. Soittoasennon asetteluohjeiden jälkeen opettajalle annetaan peräkkäisinä kohtina käskyt ”Kitara oppilaan syliin ” ja ”Kitara pois sylistä ” (Jämbäck 2002b, 20). Oppilaan ohjeen mukaisesti suorittama hyvä soittoasento kuitenkin rikotaan, ja tunti jatkuu piirtämällä kuva oppilaan oikeasta kädestä. Heti piirustushetken jälkeen oppilaan pitää itse yrittää löytää aiemmin opittu soittoasento. Samalla opettaja kysyy olennaisimpia asioita soittoasennosta.

Ensimmäinen tunti etenee oikean käden asennon etsimiseen. Jälleen on ranskalaisin viivoin lueteltu tärkeimmät asiat. Ohjeeseen on lisätty myös mielikuvamainen kohta, jossa oppilasta pitää pyytää kuvittelemaan, että hän pitää oikeassa kädessään ½ litran cokispulloa (Jämbäck 2002b, 20). Soittoasento ja oikean käden asento liitetään varsinaisessa kitarakoulussa olevaan harjoitukseen ”*Näppäillään*” (Jämbäck 2002a, 9). Tässä harjoituksessa opetellaan näppäilemään vapaita kieliä merkityssä järjestyksessä.

Vasemman käden hyvää asentoa etsitään aluksi kynän avulla. Kitarakouluun on piirretty kuva miten kynää pidetään kädessä ja miten sormet pitää sijoittaa kynälle. Opettajan tehtävä on opettaa oppilaalle ”kynäote” kitaran kaulalle.

Oppilasta aktivoidaan lähes koko ajan erilaisilla kysymyksillä ja aiheeseen liittyvillä tehtävillä. Oppilasta aktivoidaan esimerkiksi seuraavalla tavalla:

- ”– Etsi yhdeksäs väli kolmannelta kieleltä.
- Paina em. välistä ykkössormella.
- Aseta näppäilykäden i- m- ja a-sormet ykköskielelle.
- Näppää p:llä kolmoskielen painettua väliä neljä kertaa.
- Miten sormien tulee painaa jotta ääni soi hyvin?” (Jämbäck 2002b, 21.)

Tässä tehtävässä kerrataan luontevasti kaikki ensimmäisellä oppitunnilla opitut asiat. Vasemman ja oikean käden sormien merkintätapa ja kielien numerointi pitää osata pystyä suoriutumaan tästä tehtävästä. Tämä tehtävä johtaa ensimmäisen oppitunnin viimeiseen harjoitukseen, *sormijumppaan*. *Sormijumppassa* soitetaan aiemmassa tehtävässä etsitystä yhdeksännestä välistä alkava neljän äänen kromaattinen edestakainen sävelkulku. Harjoitus löytyy kitarakoulun sivulta 8. Tunnin lopuksi kerrataan vielä tunnilla opitut asiat, ja nämä asiat ovat samalla oppilaan ensimmäinen kotitehtävä.

Kitarakoulun seuraava aukeama ja samalla toinen oppitunti käsittelee nuotteja. Nuotinlukua lähestytään kahden nuotin ja yhden viivan avulla. Oppilaan tehtävä on pystyä hahmottamaan, lävistääkö viiva nuottia vai ei. Kun tämä tunnistustehtävä on tehty, yksinkertaistettuun nuottiviivastoon lisätään G-avain, siten viiva pystytään jo teoreettisestikin tunnistamaan. Tälle viivalle sijoitettu nuotti on luonnollisesti g, kitaran vapaa 3. kieli. Toinen opittu nuotti, jota g-viiva ei lävistä, koska nuotti on viivan päällä, on a, kitaran 3. kielen toinen väli. Hahmottamishetkeä seuraa harjoitus, jossa pyritään soittamaan opitut nuotit neljän yksinkertaisen tahdin avulla. Oppilasta aktivoidaan myös nuotinkirjoituksella. Sivun alareunassa on kaksi tyhjää viivaa, johon on lisätty tahtiviivat. Tehtävänanto on piirrä ja soita. Toinen viivoista on nimetty tunnilla ja toinen jää kotona tehtäväksi.

Aukeaman toisella sivulla on ensimmäiseltä tunnilta tuttu *sormijumppa*. Ainoana erona on se, että *sormijumppa* aloitetaan yhdeksännestä välin sijaan kahdeksännestä välistä. *Sormijumppaa* seuraa *Näppäillään* -harjoitus, joka myös on osittain tuttu jo edelliseltä tunnilta. Harjoitus on aavistuksen

mutkikkaampi, mutta ei kuitenkaan niin erilainen, ettei oppilas siitä selviytyisi helposti. Molempien harjoitusten perään on kirjoitettu ”Toista ____ kertaa.” (Jämbäck 2002a, 9). Tyhjälle viivalle oppilas kirjoittaa opettajan kanssa sovitun harjoituskertojen määrän.

Sormijumppa ja *Näppäillään* toistuvat jatkossa osittain samanlaisina, mutta kuitenkin vähitellen vaikeutettuina. *Sormijumppa* esiintyy yhdeksän aukeaman verran koko ajan vaikeutettuna siten, että aloitusväli siirretään tunti tunnilta alemmaksi. Harjoituksessa harjoitellaan motoriikan lisäksi myös sormien levitystä (stretch), koska mitä alemmaksi aloituskohta viedään, sitä pitemmiksi välit kasvavat ja sormia joutuu levittämään enemmän. *Sormijumpasta* muodostuu oppilaalle harjoitusrutiini, jota hän tarvitsee jatkossa kaikessa harjoittelussa.

Näppäillään-harjoitus kehittyy ja monipuolistuu kitarakoulussa hyvin pitkään ja paljon. Kehityksen mukana harjoituksen nimi muuttuu *Oikean Käden Harjoitukseksi*. Harjoituksessa harjoitellaan vuoronäppäilyä ensin peukalon, p, ja etusormen, i, kanssa, peukalon liikuessa yksitellen 6. kieleltä 3. kielelle saakka ja etusormen pysytellessä 2. kielellä. Harjoituksen seuraava vaihe on harjoitella etusormen tilalla peukalon, p, ja keskisormen, m, vuoronäppäilyä. Tätä seuraa luontevasti näiden edellisten yhdistelmäharjoitus, jossa peukalon liikerata pysyy samana, mutta 2. kielelle lisätään etu- ja keskisormen vuoronäppäily. Tämä kehitys tapahtuu neljän ensimmäisen tunnin aikana. Seuraavat kolme tuntia varsinainen *Näppäillään*-harjoitus pysyy muuttumattomana.

Oikean käden harjoituksen rinnalle tulee uusi *Etydi no. 1*, jossa soitetaan peukalolla 4. kieleltä laskeva luonnollinen e-molliasteikko. Asteikosta ei kuitenkaan tässä vaiheessa kirjaa vielä kerrota mitään, myöskään asteikossa esiintyviin äänten nimiin tai nuottikuvaan ei paneuduta. *Etydi no. 1* on kirjoitettu tabulatuurina. Seuraavalla tunnilla *Oikean Käden harjoituksen* pysytellessä samana *Etydi no. 1* muuttuu kaksiääniseksi. Laskeva e-molliasteikko säilyy sellaisenaan, mutta jokaisen äänen väliin on lisätty vapaa 2. kieli eli h-ääni, joka puolestaan kuuluu myös e-molliasteikkoon. Kahdella seuraavalla tunnilla *Etydi*

no. 1 pysyy lähes muuttumattomana. Ainoa muutos on, että bassoääni soitetaan kahteen kertaan. Tässä vaiheessa *Oikean käden harjoitus* häviää kitarakoulusta. *Etydi no. 1:n* nimi muuttuu *O.K. Etydi 1:ksi*. *O.K. Etydiä* tarkastellessa huomataan, että *Oikean Käden harjoitus* ja *Etydi no. 1* ovat yhdistyneet, tästä myös nimi *O. K. Etydi 1*. Vanhasta *Etydi no.1:stä* tutuksi tullut e-molli asteikko pysyy bassossa, ja *Oikean käden harjoituksesta* tullut 2. kielellä pysyttelevä i ja m sormien vuoronäppäily yhdistyvät tässä kappaleessa.

O. K. Etydejä on yhteensä kolme. Kaikissa näissä runkona toimii laskeva e-molliasteikko. Kappaleet esitellään lähes peräkkäisinä tunteina. Aluksi kuitenkin *O. K. Etydi 1:een* liitetään nuottikuva. Heti seuraavalla tunnilla esitellään *O. K. Etydi 2* jossa oikean käden peukalo eli kappaleen basso hyppii asteikon terssille eli vapaalle 3. kielelle, kappaleen pysytellessä muuten *O. K. Etydin 1* kaltaisena. *O. K. Etydi 3* jatkaa *Etydi no1* peukalobassoidealla, nyt kuitenkin ensimmäistä kertaa i- ja m-sormet soittavat vuoronäppäilyä eri kieliltä. Näiden elementtien yhteen liittäminen muodostaa arpeggiotekniikan perustan.

Samankaltaista kehittelyideaa on käytetty kitarakoulun Espanjalaisen kansanlaulun kanssa. Kappale kehittyi yksinkertaisesta yksiaanisesta melodiasta ensin vapaakielen kanssa tapahtuvaan vuoronäppäilyyn joka on tuttu *O. K. etydeistä*. Myöhemmin kirjassa sama melodia esiintyy *La Folia* -nimisessä kappaleessa. Kappaleeseen on lisätty bassoäänit, jotka määrittelevät kappaleen harmonian. *La Foliaan* on Jämbäck säveltänyt myös kaksi variaatiota, joilla on yhtenäinen bassokulku.

Jämbäck on ottanut kitarakouluun mukaan muutaman lapsille ennestään tutun melodian. *Ukko Nooan* on sovitettu bassokulku ja *Happy Birthday* ilostuttaa kaksiaanisena sovituksena.

3.2 Kari Jämbäckin haastattelu

Haastattelin Kari Jämbäckkiä Helsingissä maaliskuun 11. päivänä 2010. (Liite 1.1) Aiheenamme oli Jämbäckin Kitarakoulu, klassisen kitaransoiton

peruskurssi 1/3. Olen täydentänyt käymäämme keskustelua lainauksilla Kitaristi-lehden (1/2002) artikkelista ”Kari Jämbäck: Kitarakoulu, klassisen kitaransoiton peruskurssi 1/3”, koska artikkelissa oli paljon samankaltaisia kysymyksiä kuin olin itsekin halunnut kysyä Jämbäckiltä.

Jämbäck kuvaili lähtökohtia Kitarakoulun syntymiselle ja tarpeelle näin:

”Meidän oppilaitokseemme alettiin ottaa nuorempia ja nuorempia kitaraooppilaita sisään. Aluksi hyväksytyt oppilaat olivat toisella kymmenellä olevia oppilaita, joilla oli tavallaan fysiikka jo valmiina kitaransoittoon ja joille löytyi kitarakouluista sopivia kappaleita. Sitten alkoi tulla nuorempia oppilaita ja ajatustapa muuttui. Tuntui, että miten marsilaisille opetetaan kitaransoittoa, kun oppilaat olivat niin pieniä ja heidän ajatusmaailmansa on toinen. Nyt oli tilanne, että joku tulee ihan puhtaalta pöydältä oppimaan kitaransoittoa, ja piti miettiä miten silloin opetetaan. Aluksi pitää löytää yhteinen terminologia. Siinä pitää edetä hirveän hitaasti ja luoda se pohja ja se yhteinen kieli, että kumpikin ymmärtää toinen toistansa ja siitä se kehittäminen lähti alun perin liikkeelle.” (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

Ennen Kitarakoulun 1/3 syntyä K. Jämbäck käytti opetuksessaan itse tekemiään harjoituksia, jotka oli kirjoitettu valmiiksi paperille. Jämbäck kopioi aina tunnin alussa tunnilla käytettävän materiaalin. Materiaali koostui A-, B- ja C-osioista, joihin sisältyi kitaransoiton teknisiä asioita ja nuotinlukua. Oppilailla saattoi mennä kopiomateriaali hukkaan viikon aikana, ja se turhautti opettajaa. Jämbäck alkoi systemaattisesti purkaa aiemmin käytössä olleita A-, B- ja C-osioita, jolloin syntyi pieniä kappaleita, joissa asiat ja liikkeet etenevät johdonmukaisesti vaikeutuen ja nuotinluku etenee yksi sävel kerrallaan. (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.) Tähän metodiin perustuu myös *Kitarakoulu 1/3*. Jokaisella aukeamalla ovat aluksi vasemman käden ja oikean käden harjoitukset erikseen sekä lisäksi nuotinlukutehtävät erikseen. Nämä harjoitukset vaikeutuvat johdonmukaisesti ja yhdistyvät myöhemmin.

Jämbäckin oma opetusmetodi pohjautuu vahvasti hänen omalle kitarakoululleen. Hän käyttää sitä jatkuvasti omassa opetustyössään. (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

”Omasta mielestäni yksi ääni viikossa on kohtuullinen vauhti, mitä oppilailta voi alussa vaatia. Kirjassani yhdellä aukeamalla on vain vähän tehtäviä, koska vähemmän onkin usein enemmän ja oppilas ehtii useamman kerran soittaa aukeaman tehtävät viikon aikana ja pureksia asiat”, Jämbäck toteaa (11.3.2010, haastattelu.).

Jämbäck mainitsee, että hänen oppilaansa saavuttavat oppikirjan puolenvälin yleensä puolessa lukuvuodessa. Kirjan puolestavälistä alkaa tiedostavan nuotinluvun osa. Siihen mennessä ei tarvitse teoreettisesti tarkalleen tietää, mitä tekee, suoritetaan vain liikkeitä ja opitaan niitä. Puolesta välistä eteenpäin alkaa tiedostaminen ja aletaan vähitellen antaa nimiä asioille. Esimerkiksi huomioidaan sävellaji ja etumerki. (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

Opetusmetodiaan Jämbäck (11.3.2010, haastattelu) kuvaa seuraavasti: ”Oppilaalla on viikko tai kaksi aikaa pureksia asiat ja sen jälkeen opettajan jo pitää vaatia, että ne osataan. Täytyy olla tarkkana siinä, ettei puhu oppilaalle omaa kieltään vaan puhuu oppilaan kieltä, että asiat tulee ymmärretyksi ja vuorovaikutus toimii. Oppilas voi opettaa opettajalle samat asiat, näin huomataan, mitä pitää vielä kerrata.”

Jämbäck kertoo itse vaativansa, että oppilaat täyttäisivät kotitehtäväosiot, koska hänen mielestään oppilaat ovat yleensä rehellisempiä vastauksissaan kirjallisesti. Suullisesti oppilas saattaa vastata ympäröivästä, mutta kirjasta näkee paremmin todellisuuden heti tunnin alussa ja aina voi kyseenalaistaa, että onko harjoittelumäärä ollut riittävä. ”Soitapa, niin katotaan miten menee.” (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

”Jos harjoittelu ei maistu niin voi miettiä, että mikä on mahtavampaa kuin olla Kitarakingi. Kitara pyörittää maapalloa ja kitara on maapallon akseli.” Jämbäck heittää (11.3.2010, haastattelu).

Jämbäck on suunnitellut, että *Kitarakoulu 1/3* käytäisiin läpi yhdessä lukuvuodessa tai korkeintaan puolessatoista. ”Jos kitarakouluun alkaa mennä tätä kauemmin, herää kysymys, onko motivaatiota ylipäänsä kitaransoittoon, ja sitten, onko soitinvalinta ollut oikea.” (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

Kitarakoulu 1/3 -nimi viittaa osittain suomalaisissa musiikkiopistoissa käytössä oleviin perustason tasosuorituksiin. Kitarakoulussa 1/3 on esitelty vain kolme sävellajia, ja Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry:n perustaso 1:n tutkintovaatimuksissa on nimetty neljä sävellajia. Jämbäck toteaa Kitaristilehden haastattelussa, että SMOL:n tutkintovaatimukset ovat vain suosituksia, eivät vaatimuksia. Kitarakoulussa käytetyt kolme sävellajia kattavat 67 prosenttia perustaso 1:n etydeistä. ”Tässä lähdetään liikkeelle sellaisesta määrästä mikä on mahdollista hallita hyvin”. ”Tässä jätetään tarkoituksella asioita myöhemmin opeteltavaksi ja tehdään nyt opeteltavat asiat mahdollisimman hyvin, niin että maa on tallattu tiiviiksi jalkojen alle.”, huomauttaa Jämbäck. (Särkkä 2002, 25.)

Kitarakoulu 1/3 antaa teknisiä perusvalmiuksia, kuten soittoasennon, vasemman käden kaksoisotteita, oikean käden erilaisia arpeggioita ja vuoronäppäilyä. Jämbäck korostaa, että ei ole tärkeintä päästä hirveän pitkälle vaan että pääsee prosessissa alkuun ja että ollaan terveellä pohjalla kitaransoiton alkeissa. 1/3-tasolla tekniikka on vielä puutteellista, mutta kuitenkin täyttää vaadittavat kriteerit hyvin. Tärkeää on, että asiat, jotka on opeteltu, osattaisiin mahdollisimman hyvin. Juuri tämän takia Jämbäck on säveltänyt ja sovittanut lähes kaikki *Kitarakoulu 1/3*:ssa olevat kappaleet. Hän kertoo istuneensa eräänä iltana pöydän ääreen ja säveltäneensä kaikki kirjassa olevat kappaleet saman illan aikana. Apunaan hänellä oli jo aiemmin käytössä olevat materiaalit, joista hän otti kappaleissa tarvittavat tekniikat ja näiden lisäksi Hannu Annalan & Samuli Juvosen *Klassisen kitaran etydihakemistosta* tehty sävellajianalyysi, josta näki yleisimmät 1/3-tason etydeissä esiintyvät sävellajit. Jämbäck halusi saada aikaan kappaleita, joissa sormien liikkeet etenevät ja kehittyvät asteittain johdonmukaisessa järjestyksessä. Kappaleissa oli oltava myös korvaa tyydyttävät selkeät melodiset kulut. (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

Kappaleiden nimiin on lisätty lapsille suunnattuja hauskuuksia. Esimerkkinä Jämbäck mainitsee kappaleet ”Rok!” ja ”& Rol”, jotka tulevat kitarakoulussa peräkkäisillä aukeamilla. Kokemuksiensa perusteella Jämbäck on huomannut,

että kappale, jonka nimi on Rock tai muu vastaava, herättää oppilaissa erilaisen suhtautumisen soitettavaan kappaleeseen, vaikka tämä kyseinen kappale ei sinänsä rock-musiikkia muistuttaisikaan. (Jämbäck 11.3.2010, haastattelu.)

”Opettajaosion kuusi ensimmäistä oppituntia koin tarpeelliseksi kirjoittaa, jotta ihmiset näkisivät miten sitä koulua käytetään. -- ihan varmuuden vuoksi.” Jämbäck kertoo (11.3.2010, haastattelu.)

Jämbäck on säveltänyt lisävihkoon kappaleille säestyksiä. Suurin osa kappaleiden säestyksistä on 2/3–3/3-tasoisia. Jos oppilailla on ystäviä, jotka myös soittavat kitaraa ja ovat soitossa vähän pidemmällä, he voivat soittaa yhdessä kamarimusiikkia, huomauttaa Jämbäck. (11.3.2010, haastattelu.)

Jämbäck ei koe ongelmana sitä, että oppilaat itse voivat lukea opettajan osiosta kuuden ensimmäisen oppitunnin läpivientiohjeet. Päinvastoin tästä olisi hänen mielestään valtavaa hyötyä, jos oppilas itse oma-aloitteisesti tutustuisi lisävihkon materiaaliin. Kuitenkin oppilaat ovat niin nuoria, että he tuskin pystyvät keskittymään niin paljon ja pitkään. *Kitarakoulu 1/3* ei ole tarkoitettu itseopiskeluoppaaksi vaan ammattilaisen työkaluksi. Opettajaosion ohjeissa on paljon sellaisia termejä, joita ei oppilas omin päin voi selvittää. Oppilaan näkökulmasta opettajalla on joka tapauksessa paljon ”salaista” tietoa, joka oppilaan täytyy onkia esiin lisävihkosta huolimatta, Jämbäck kuvailee. (11.3.2010, haastattelu.)

4 Pohdinta

Olen työssäni perehtynyt kahden oppikirjan sisältöön ja kirjojen tekijöiden mietteisiin. Mielestäni molemmat oppikirjat ovat erinomaisia teoksia kitaransoiton alkeisopetuksen kannalta. Vaikka teosten päämäärä on sama eli kitaransoiton alkeiden opettaminen, ovat ne kuitenkin sisällöltään varsin erilaisia. Tämä johtuu osittain siitä, että kirjat on suunnattu hieman eri-ikäisille oppilaille. Jämbäckin *Kitarakoulu 1/3* on suunnattu hieman vanhemmille oppilaille kuin *Vivo kitara*. Jämbäck kertoi suunnitelleensa *Kitarakoulu 1/3*:n lukutaidon saavuttaneille lapsille. *Vivo kitara* on puolestaan suunnattu 6–9-vuotiaalle. Eron voi aistia myös teosten visuaalisesta muodosta. *Vivo kitaran* kuvitus on aavistuksen lapsenmielinen. Kuvituksesta saattaa muodostua kynnys vanhemmille oppilaille, ja *Vivo kitaran* käyttäminen heidän kanssaan saattaa olla hankalaa ja oppilaan näkökulmasta epämielikästä. Toisaalta *Kitarakoulu 1/3* saattaa olla liian teoreettinen pienille lapsille.

Kitarakoulu 1/3 ja *Vivo kitaran* rinnakkaiskäyttö opetustyössä onnistuu kuitenkin siitä huolimatta, että oppikirjat on suunnattu hieman eri-ikäisille oppilaille. On vain päätettävä, kumpi kirjoista on pääteos, ja edettävä sen mukaisesti. Toinen teoksista toimii silloin lisämateriaalina, josta poimitaan tarpeen tullen ylimääräisiä kappaleita ja harjoituksia. Erityisesti on huomioitava se, että *Vivo kitaraa* ei Wilkuksen mukaan ole suunniteltu soitettavaksi kronologisesti alusta loppuun. Tämä seikka antaa suuren vapauden kahden rinnakkaisen oppikirjan käytölle.

Vivo kitara antaa opettajalle suuren mahdollisuuden vaikuttaa opilaittensa mielikuvituksen ja musikaalisuuden rikastuttamiseen. Oppikirjan kuvitus antaa siihen hyvät työkalut. Monesti pieniä oppilaita helpottaa se, että soitettavat kappaleet ovat ennestään tuttuja. Olen myös omassa opetustyössäni huomannut, että laulujen sanoituksesta on lapsille paljon apua. Laulujen sanat ovat mukana *Vivo kitarassa* alkupuolen kappaleissa. Näin ei kuitenkaan ole kirjan jokaisessa sävellyksessä. Oppilaalle saattaa syntyä tarve keksiä omat sanoitukset kappaleisiin, joissa ei ole niitä valmiina. Kirjan kuvituksen ja kappaleitten nimien myötä niihin on helppo liittää ja keksiä tarinoita. Tarinoiden

kautta syntyy luontevasti sanoituksia kappaleisiin. Pienet oppilaat nauttivat tästä, ja monesti tämän kaltainen leikkinomainen oppiminen on heille helppoa ja luontevaa. Lapset oppivat parhaiten leikin kautta. Kitara muodostuu lapselle olennaiseksi osaksi arkea, koska mukavia kitaraleikkejä ei pysty leikkimään ilman kitaraa ja esimerkiksi itse sanoitettua kappaletta ei voi esittää ilman sitä.

Mielestäni oppikirjat kuvaavat tekijöidensä opetusnäkemyksiä melko hyvin. Jämbäckin vaiheittainen kappaleiden mutkistaminen ja rikastaminen on hyvin esillä oppikirjassa. Wilkuksen musiikkileikkikoulun jatkokurssi-idea on helppo havaita kirjan ensisilmäyksestä asti. Molemmat oppikirjat perustuvat tekijöiden omille opetusmetodeille ja ovat syntyneet omassa opetustyössä koetuista tarpeista.

LÄHTEET

Annala, H. & Juvonen, S. 1990. Klassisen kitaran etydihakemisto. Kokkola: KP-Paino.

Jämbäck, K., kitaransoiton opettaja, Musikinstitutet Kungsvägen 2002. 2010. Haastattelu Helsingissä 11.3.2010.

Jämbäck, K. 2002a. Kitarakoulu. Klassisen kitaransoiton peruskurssi 1/3. 2. painos. Juva: Werner Söderström Oy.

Jämbäck, K. 2002b. Lisävihko. Helsinki: Werner Söderström Oy. (Liite *Kitarakoulu 1/3:n mukana*)

Särkkä, J. 2002. Kari Jämbäck: Kitarakoulu, klassisen kitaransoiton peruskurssi 1/3. *Kitaristi-lehti* (ei vuosikertaa)(1), 22–26.

Tharmaratnam, F. & Wilkus, A. 2005. *Vivo kitara*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Wilkus, Andrzej, kitaransoiton lehtori, Espoon musiikkiopisto. 2010. Haastattelu Helsingissä 12.3.2010.

LIITTEET

1. KYSYMYKSET

1.1 Kari Jämbäck:

Mistä sinulle syntyi tarve tehdä oma kitarakoulu?

Mitä asioita kaipasit jo markkinoilla olevista kitarakouluista?

Viittaako *Kitarakoulu 1/3* nimi vanhoihin musiikinopetuksen tutkintonimikkeisiin 1/3 jne.?

Minkä ikäisille *Kitarakoulu 1/3* on suunnattu?

Kitarakoulussa on 23 varsinaista oppituntiaukeamaa. Kuinka kauan *Kitarakoulu 1/3*:a on suunniteltu soitettavan?

Onko kitarakoulun sisältöä riittävästi 1/3-tasoisien tutkinnon suorittamiseen?

Minkälaiset tekniset valmiudet oppilas omaa käytyään *Kitarakoulu 1/3* alusta loppuun?

Millä perusteella olet valinnut kitarakouluun juuri nämä kappaleet ja harjoitukset?

Osa kappaleista on omia sävellyksiäsi. Miksi?

Miksi kitarakoulusi on osittain tehtäväkirjan tapainen? (kotitehtäväosiot)

Lisääkö mielestäsi *Kitarakoulu 1/3* läpisoittaminen ulkoista motivaatiota oppilaissa?

Mistä on syntynyt idea lisävihkossa olevalle opettajan osiolle? Miksi koet oppituntien yksityiskohtaisten läpivientiohjeiden olevan tarpeellisia kitarakoulua käyttävälle opettajalle?

Opettajan osio on tarkoitettu opettajan luettavaksi. Lisävihko tulee kuitenkin oppikirjan mukana. Onko mielestäsi oppilaalle haittaa/hyötyä siitä, että myös oppilaalla itsellään on mahdollisuus lukea opettajan osiot?

Kannattaako mielestäsi *Kitarakoulu 1/3*:ssa ja lisävihkossa olevan ohjelmiston lisäksi oppilailla soitattaa myös muuta ohjelmistoa? Millaista?

Mitä mieltä olet kahden kitarakoulun rinnakkaiskäytöstä? Soveltuuko *Vivo kitara* mielestäsi tähän tarkoitukseen?

1.2 Andrzej Wilkus:

Mistä sinulle syntyi tarve tehdä oma kitarakoulu?

Mitä asioita kaipasit jo markkinoilla olevista kitarakouluista?

Kitarakoulusi on suunnattu 6–9 vuotiaille vasta-alkajille. Voiko sitä mielestäsi käyttää vanhemmilla oppilailla?

Kuinka kauan *Vivo kitaraa* on suunniteltu soitettavan?

Onko kitarakoulun sisältöä riittävästi 1/3-tasoisien tutkinnon suorittamiseen?

Millä perusteella olet valinnut *Vivo kitaraan* juuri nämä kappaleet ja harjoitukset?

Minkälaiset tekniset valmiudet oppilas omaa käytyään *Vivo kitaran* alusta loppuun?

Osa kappaleista on omia sävellyksiäsi tai sovituksiasi. Miksi?

Oppikirja on runsaasti kuvitettu. Mitä merkitystä tällä on opetuksen kannalta?

Mielikuvat ovat vahvasti mukana kitarakoulussa. Millä tavalla ideat niihin ovat syntyneet?

Mitä mielikuvien käytöllä voi saavuttaa?

Mistä tulevat ideat rytmileikkeihin ja leikkimielisiin tehtäviin? Mikä tarkoitus näillä tehtävillä on?

Miksi *Vivo kitarassa* opetetaan improvisaatiota?

Kamarimusiikkiohjelmistoa on paljon. Miksi? Miten opettajan tulisi suhtautua kamarimusiikkikappaleisiin?

Kannattaako mielestäsi *Vivo kitarassa* olevan ohjelmiston lisäksi oppilailla soitattaa myös muuta ohjelmistoa? Millaista?

Mitä mieltä olet kahden kitarakoulun rinnakkaiskäytöstä? Soveltuuko K. Jämbäckin *Kitarakoulu 1/3* mielestäsi tähän tarkoitukseen?